

Іван МОЗГОВИЙ,

## АПОЛОГІЯ НЕПРАВДИ

*У статті йде мова про вияви міжконфесійного протистояння в Україні та необхідність дотримання правових принципів у взаємовідносинах церков і церковно-державних стосунках.*

**Ключові слова:** *духівництво, таїнства, нетерпимість, українська мова богослужіння, Помісна Церква.*

Сьогодні, коли Україна здійснює свої нелегкі кроки по шляху до зміцнення незалежності й духовного відродження, так необхідні виважені дії посадових осіб та й взагалі всіх громадян з метою подальшої консолідації нашого суспільства. Ось чому особливу тривогу викликають підривні (інакше не скажеш!) діяння окремих громадських сил, що здатні нанести непоправну шкоду спільним заходам народу по розбудові суверенної України.

Саме такі почуття викликають три публікації на релігійну тематику, що знаходимо в діловій російськомовній сумській газеті “Ваш шанс” (№ 18 за 2003 рік), яка накладом у 62,5 тис. примірників розходиться по області і за її межами, сіючи апологію (грец. “захист”) неправди. Зокрема, зазначений орган з позицій “конфесійної відданості” так званій Українській православної церкві (Московського патріархату, скорочено – УГЦ (МП)) береться повчати віруючих і як їм жити, і яку віру сповідувати. При цьому в газеті перекручуються факти і чиниться наклеп на діячів Української Православної Церкви Київського Патріархату (УПЦ КП), пропагується релігійна нетерпимість тощо. Оскільки газета вже давно стала рупором войовничого промосковського духівництва, з цього приводу хотілося б зупинитися щонайменше на трьох позиціях.

**По-перше,** духівництво УПЦ (МП), з подання якого запопадливі журналісти роздмухують конфесійне та міжконфесійне протистояння, мало б більше хвилюватися справжніми проблемами церковної єдності, а не з позицій середньовічної нетерпимості очорнювати все національне. Адже Харківський собор 1992 року, на якому постала УПЦ (МП), був проведений без участі й згоди тодішнього Митрополита Київського і всієї України Філарета, якому невдовзі... “оголосили” анафему, хоч він і не належав до РПЦ. З таким же успіхом Московська церква могла виголосити анафему й Компартії Китаю. До того ж, анафема, оголошена неправедно, обертається проти того, хто її оголосив.

І дуже прикро, що діячі УПЦ (МП) поширюють нісенітницю на кшталт того, що таїнства, здійснювані представниками кліру УПЦ КП, є “недійсними”. Тим більше, тут виникає “пікантне” питання про те, що й рукопокладення багатьох нинішніх служителів УПЦ (МП), здійснене свого часу Патріархом Філаретом, також недійсне, а значить вони ведуть незаконне служіння!

Дивною є й придумана ієрархами УПЦ (МП) теза про те, що українська мова богослужіння “не склалася”, хоча нею ведуть службу ієрархи українські. Та й апостол Павло зазначав: “Коли я молюся чужою мовою, то молитесь Дух мій, а мій розум без плоду!.. В церкві волію п’ять слів зрозумілих сказати, щоб і інших навчити, аніж десять тисяч слів чужою мовою” (1 Кор. 14, 14–19).

А чого варті твердження про те, що нашу “єдність” із Москвою український народ засвідчив ще в 1654 році присягою па вірність царю. Збірник документів “Воссоединение Украины с Россией” показує, що з 3,5-мільйонного населення тодішньої України московському самодержцю присягнули (і то не без тиску) 127 338 осіб, що складає лише  $\frac{1}{40}$  частину цього населення. Яка ж тут “одностайність”? До того ж промосковські автори забувають додати, що 8 козацьких полків на чолі з Іваном Богуном, митрополит Київський Сильвестр Косів, архімандрит Києво-Печерської Лаври і все українське православне духівництво таку присягу складати відмовились, оскільки бачили, що навіть військова угода з Москвою несе загрозу Україні та її церкві.

Сьогодні для нас надто важливо зміцнити українське православ’я як вагомий чинник збереження вікових культурно-історичних традицій нації, її нинішнього відродження. В Україні вже є Помісна Церква – УПЦ КП. Коли ж буде щирість намірів з іншого боку, постане Єдина Помісна Українська Православна Церква. І вона буде найбільшою православною церквою світу, що створює можливості переміщення центру православ’я у Київ.

Постання в 1992 році УПЦ КП стало виявом одвічних прагнень нашого народу мати власну церкву. Та не всім це до смаку. Ніхто не ставить під сумнів право навіть таких карликових церков, як Кіпрська, Албанська чи Єрусалимська бути автокефальними. А ось 50-мільйонному українському народові радять прислухатися, що скаже першоієрарх із Москви!

Твердження діячів УПЦ (МП) про те, що, мовляв, УПЦ КП руйнує “єдину” православну церкву, є введенням читача в оману. Адже християнство тільки духовно є єдиним, оскільки єдиний його Глава – Христос, тоді як організаційно християнство представлене близько 1 тис. конфесій, течій, напрямків, толків тощо. І подібна ситуація існує з античних часів – згадаймо пентархію церков (Римська, Константинопольська, Александрійська, Антіохійська, Єрусалимська) вже в Римській імперії. Саме православ’я сьогодні репрезентують понад 20 церков, серед яких 4 автономних, а решта – автокефальні. У православ’ї звичайною практикою стало виникнення автокефальної церкви разом з утворенням незалежної держави або навіть раніше. А вже потім відбувалося її офіційне визнання. Так, Московська церква оголосила свою автокефалію в 1448 році, а визнана була лише в 1589 році.

Отже, *по-друге*, замість того, щоб шельмувати Київський Патріархат та “тоталітарні секти” (до речі, Конституція України не знає поняття “секта”),

представники УПЦ (МП) мали б пам'ятати, що саме їхня церква не є канонічною, бо не належить ні до автокефальних, ні до автономних церков. Статусу “незалежної” та “самостійної” церкви канони не знають. До того ж “незалежність” і “самостійність” УПЦ (МП) є лише мильною булькою. Не випадково в статуті про управління УПЦ (МП) зазначається, що вона “складає частину Московського Патріархату” (р. 1, ст. 4) і має своїм обов'язком “нагляд за проведенням у життя рішень помісних соборів Російської Православної Церкви” (р. 2, ст. 4).

Предстоятель (митрополит) УПЦ (МП) “благословляється (затверджується – І. М.) Патріархом Московським і всієї Русі” (р. 5, ст. 2). Першоієрарх УПЦ (МП) є постійним членом Св. Синоду РПЦ, рішення якого є для нього обов'язковими. Отже, спроби ієрархів УПЦ (МП) виставити свою церкву єдиним виразником інтересів українського православного люду є, м'яко кажучи, безпідставними. Ця церква взагалі не має права називатися “українською” церквою, і, до речі, своєю діяльністю її служителі часом це блискуче підтверджують.

Стан же, в якому перебуває УПЦ (МП), не відповідає православним канонам. Саме тому предстоятелі автокефальних православних церков входять у контакти з предстоятелем УПЦ (МП) через посередництво патріарха Московського і всієї Русі Алексія. Та й останній в інтерв'ю РІА “Новости” нещодавно заявив, що реєстрація УПЦ (МП) на території України не означає незалежності цієї церкви від Московського патріархату: “Эта регистрация не означает, что Церковь зарегистрирована, как независимая от Московского Патриархата структура... Мы сохраняем молитвенную и духовную связь, которую не дано право разорвать никому”.

Проте РПЦ у нинішньому своєму стані теж не є канонічною. Нагадаємо, що перший учень Ісуса, Андрій Первозванний, ще в I ст. н.е. благословив місце, де буде засновано Київ, і майбутню Українську церкву, яка постане після хрещення Руси-України рівноапостольним князем Володимиром у 988 році. Московська ж церква і її “філія” в Україні не мають такого апостольського благословення.

Водночас саме РПЦ є дочірньою по відношенню до Української церкви, а не навпаки. Адже РПЦ постала в 1448 році в результаті самочинного відокремлення від Української церкви, що перебувала тоді в канонічній єдності з Константинопольським патріархатом. Прагнення діячів РПЦ виправдати розкольніцькі дії своїх попередників натяками на унію Константинополя з Римом у 1439 році є безпідставними, оскільки мова там ішла про злиття чи юридичне підпорядкування, а не про ересь та порушення догм, що й може бути єдиною мотивованою підставою для розриву. Крім цього, чому РПЦ не повернулася в лоно Вселенського православ'я після того, як у середині XV ст. унія була відмінена?

Натомість вона стала на шлях розділення, а потім поглинання Української церкви. Чого й досягла в 1686 році з допомогою царизму. Проте Вселенський Патріарх вважає таке поглинання неканонічним і

визнає РПЦ в межах до 1686 року. А це означає, що доки РПЦ не визнає право єпархій України та Білорусі самим вирішувати свою долю, доти в нинішньому стані ця церква не може вважатися канонічною.

Проте Москва не хоче йти на цей крок, бо він означає втрату більше половини парафій, своєї ролі в православному світі і, нарешті, втрату апостольського благословення, підстави для претензій на яке їй надає підпорядкування Української церкви. Тому діячі УПЦ (МП) мали б пам'ятати заповідь Ісуса любити як ближнього, так і ворогів своїх, а заодно шукати шляхів до церковного порозуміння в Україні.

Якщо церква з куполом, це ще не означає, що там рятуються. Головне, що має бути в церкві – це любов до Бога. Саме такої любові й не має в УПЦ (МП). Тож як її ієрархи насмілюються виголошувати слова молитви “Отче наш” і прохати прощення власних гріхів? Адже сказано Спасителем: “Коли ж ви не будете людям прощати, то й Отець ваш не простить вам прогріхів ваших” (Мт. 6, 15). Сьогодні ж УПЦ (МП) фактично йде по шляху перетворення на політизовану структуру, і якщо дана тенденція збережеться, промосковське православ'я ризикує протягом одного покоління виродитися в релігію глухого кута. Не випадково вже сьогодні вона програє “битву” нетрадиційним релігіям, хоча й ображає їх представників. Саме подібним діячам дорікав свого часу Христос: “І чого в оці брата свого ти заскалку бачиш, колоди ж у власному оці не чуєш?” (Мт. 7, 3).

Тому, *по-третє*, діячам УПЦ (МП) не слід забувати, що Конституція України надає нашим громадянам право на свободу совісті і світогляду, на сповідування будь-якої релігії або не сповідування ніякої. Зокрема, ст. 35 Конституції України гарантує всім можливість вільно і безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культури і релігійні обряди, вести релігійну діяльність. Причому всі церкви та інші релігійні об'єднання рівні перед законом.

Вищезгадані дії ідеологів УПЦ МП руйнують цю конституційну можливість і виступають як посягання на права громадян. У зв'язку з цим нагадаємо положення Закону України “Про свободу совісті і релігійні організації”, який чітко зазначає: “Будь-яке пряме чи непряме обмеження прав, встановлення прямих чи непрямих переваг громадян залежно від їх ставлення до релігії, так само, як і розпалювання, пов'язаних з цим ворожнечі й ненависті чи ображення почуттів громадян, тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом”.

А закон суворий і справедливий. Тому Кримінальний кодекс України кваліфікує вищенаведені діяння як злочин. У Кримінальному кодексі міститься 5 статей, що передбачають кримінальну відповідальність за посягання на релігійні свободи громадян (ст.ст. 161, 178, 179, 180, 181).

Зокрема, ст. 161 КК України (“Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії”) передбачає в тому числі відповідальність за умисні дії, спрямовані на

розпалювання релігійної ворожнечі та ненависті, на образі почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадянам за ознаками релігійних та інших переконань. Хочеться нагадати гарячим головам з УПЦ (МП), що такі дії караються штрафом до 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до 5 років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років...

У одній з публікацій єпископ Сумський і Охтирський УПЦ (МИ) підтверджує, що саме за його вказівкою в храмах єпархії вивішуються листівки, де здійснюються спроби перешкоджання здійсненню обрядів служителами УПЦ КП, що передбачає відповідальність за ст. 180 КК України. Під дію відповідних законів підпадають і наклепи, що зводяться в газеті на о. Олександра (Двінятина). Неважко помітити, що в таких діях вищого духовництва Сумської єпархії УПЦ (МП) простежується щонайменше чотири види незаконних діянь: а) розпалювання релігійної ворожнечі її ненависті; б) приниження честі й гідності громадян; в) образа почуттів віруючих; г) обмеження їх прав. А за такі діяння, здійснювані службовими особами, КК України передбачає навіть позбавлення волі на строк до 5 років. Бо це далеко не релігійні і не богоугодні справи!..

Отже, якщо деякі служителі культури не тільки не зважають на Святе Письмо, але й не хочуть рахуватися з сьогоdnішніми реаліями, якщо в них немає дружби з логікою, мораллю та законом, є всі підстави покласти край сумнівній діяльності тих, хто сіє апологію неправди. Конституція і закони України гарантують наші права і зобов'язують нас у випадку необхідності апелювати до цих законів з метою захисту своєї гідності як громадян суверенної держави. Інакше нас не зрозуміють ні наші діти, ні наші далекі нащадки, котрим належить завершити те, що розпочали ми.

Що ж стосується автокефальної церкви, то кожен народ має право на її створення, так само як і на існування власної незалежної держави. І ніхто йому не допоможе, якщо це право він не реалізує сам.

***Mozgovyi Ivan. Apology of lies.***

*The article refers to the manifestations of interfaith confrontation in Ukraine and necessity of following legal principles in relations of churches and church-state relations.*

***Keywords:*** clergy, sacraments, intolerance, Ukrainian service, local church.